

Alfonsus Briceñus
De esse et existere creatis*

Márcio Paulo Cenci
Universidade Franciscana
mpcenci@ufn.edu.br

Hernán Guerrero-Troncoso
Universidad Católica del Maule
heguerrero@ucm.cl

Fecha de recepción: 07/08/2018
Fecha de aprobación: 21/09/2018

8b Disputatio haec valde necessaria est, utpote quae ad plures, quae in 1
[1] Theologia occurrunt, viam paret et accessum. Quare ab antiquis et modernis
Theologis in commentariis Theologicis ex instituto examinata, in qua varia
15 creatum et illius existere, constituenda sit. Nec tamen sub praesentem
disputationem cadit comparatio essentiae creatae, ut est in potentia obiectiva
ad suam existentiam, ut sic enim sicut essentia potius creabilis quam creata
9a censi debet, ita et realis discretio astruenda est, qualis inter positionem, et |
negationem intercedere solet. Solum ergo inquiritur utrum essentia extra
20 causas ab illius existentia ante intellectum quoquo modo secerni valeat.

[A. Opinio aliorum
1. Prima opinio]

[2] Thomistarum schola in discretionem realem essentiae et existentiae 2
uno ore et sensu conspirat cum S. THOMA in *Tractatu de ente et essentia*, c.

24 S. THOMAE AQUINATIS, *De ente et essentia*, c. 5, ed. Leonina 43, Editori di San Tommaso, Roma 1976, 378a-379b.

* La presente edición es parte del proyecto Fondecyt de Iniciación Nro. 11170810, titulado “Primacía del ser o primacía del ente. Un estudio comparado entre Enrique de Gante y Juan Duns Scoto” (investigador responsable: Hernán Guerrero-Troncoso). La diagramación del texto se llevó a cabo usando el software Classical Text Editor.

5 et alibi saepe. Multus enim est in hac doctrina asserenda, cui antiqui omnes Thomistae subscripsere, quae sententia his rationibus stabiliri potest.

3 Prima, quia omne esse creatum receptum esse debet, alias enim esse illimitatum, cum omnis finitas a receptione petenda sit. Adeo ut si albedo ex se haberet, ut in subiecto recipi non posset, illimitata esset. Atqui realis 5 receptio formae, sicut et realis causalitas est potentiae circa actum receptum, ita essentialiter prae se fert discretionem realem a causato; ergo, aut existentia creata illimitata est, aut finitur ab essentia creata, quae est reale substratum actus existendi ac proinde ab illo realiter discretum.

4 Praeterea, quia essentia et existentia realiter separantur ad minus non 10 mutua discretionem, quia esto quod existentia superstes esse nequeat sine essentia, at essentia, existentia pereunte, non perit, cum sit aeternae veritatis praedicatorum complexio.

5 Tum vel maxime, quia implicat quod aliqua ratio apprehendatur sub opposito eius, a quo ente intellectum non secernitur. Quia enim homo a 15 parte rei est animal, non potest sub opposito animalis intelligi. At essentiae non contradicit apprehendi sub non esse, quod est oppositum entis actualis, ut talis formaliter; ergo essentia ante intellectum non est ipsa actualitas.

6 Nec difficultatem eludis, si confugas ad compositum sensum, asserendo essentiae actuali repugnare, quod sit substratum negationis 20 essendi, quia non procedit ratio de esse actuali, ut involvit sensum compositum et reduplicativum, scilicet constitutum illud, quod ex essentia et existentia cointegratur, ut sic enim per se notum est, enti actuali, prout actuale est, non actualitatem repugnare, quod commune est cuilibet composito, etiam ex actu et potentia realiter discretis cointegrato. Parieti 25 enim, etsi albedo accidat, albo | tamen, ut refert compositionem qualitatis et 9b subiecti, non albedo non repugnare non potest; ergo, si vel eo tantum convincitur parieti albedinem accidere, quo in sensu specificativo, vel prout non componitur cum forma, possit paries sub non esse qualitatis adaequate concipi. Si essentia secundum adaequatam rationem nominalis entis, prout 30 scilicet connexionem graduum essentialium importat, valet sub non esse actualitatis apprehendi, existentia essentiae intranea esse non poterit per identicam inclusionem.

7 Tertio, quia ut ex principiis fidei colligitur, subsistentia realiter [3] distinguitur a natura quam afficit, cum de facto humanitas Christi Domini 35 creata careat subsistentia. Atqui existentia substantialis omnino indistincta

est a ratione subsistendi, quia exsistentia substantialis non solum distinguitur ab exsistentia accidentis per rationem abstractam modi substantialis ut sic, sed etiam secundum magis contractam rationem existendi; ergo, cum uniantur substantialis et accidentalis exsistentia in
 5 ratione exsistentiae ut sic, ratio illa communis trahi debet ad substantialem et accidentalem exsistentiam per aliquam specialem rationem existendi, quae illi superiori gradui exsistentiae addi intelligatur. Sed haec specialis et contracta ratio alia esse non potest quam ratio in exsistentiae sine exsistentiae in alio in accidenti et ratio existendi per se in substantia; igitur
 10 exsistentia accidentis, vi sui quiditativi conceptus, habet ut sit inhaerentia, sicut et exsistentia substantialis, quod sit esse per se. At esse per se formalissime est subsistere; ergo exsistentia et subsistentia substantialis in eandem coeunt entitatem; sed subsistentia nequit naturae realiter identificari; ergo nec exsistentia.

[2. Secunda opinio]

[4] Secunda opinio, ex opposito omnem rationem discretionis ante in | 8
 | tellectum ita inter essentiam et illius actualitatem avertit, ut respuat
 10a distinctionem formalem, quam SCOTUS inter gradus eiusdem entitatis constituit. Pro hac sententia refertur ex nostris FRANCISCUS LYCHETUS *In II*,
 20 d. 1 q. 2, § quantum ad istum articulum, ubi de mente SCOTI ait: “Hic Doctor ponit opinionem propriam, dicens quod Deus potest aliquid creare de nihilo, id est non de aliquo secundum esse exsistentiae, et per consequens secundum esse essentiae, quia esse essentiae et esse exsistentiae sunt idem”. At verba haec solum realem indiscretionem exprimunt, nisi expressum
 25 LYCHETI in hac re testimonium a notis marginalibus petendum sit, quae istam opinionem aperte asserere videntur, his verbis: “Esse essentiae et exsistentiae dicunt una et eandem realitatem, sunt idem realiter et formaliter; distinguuntur sicut concretum et abstractum, quae tantum distinguuntur ratione”. Sed haec marginalis adnotatio videtur esse
 30 CARDINALIS CONSTANTII SARNANI, qui LYCHETI opera recognovit et

19 FRANCISCUS LYCHETUS, *Commentaria in II librum I. Duns Scoti* d. 1 q. 2, Granion: Parisiis 1519, f. 9ra-b; in IOANNES DUNS SCOTUS, *Opera omnia*, ed. L. Wadding, vol. 11, apud L. Vivès, Parisiis 1893, 65b-66a; IOANNES DUNS SCOTUS, *Ordinatio* II d. 1 n. 82-84, ed. Commissionis Scotisticae, vol. VII, Typis Polyglottis Vaticanis, Civitas Vaticana 1973, 43-44. 26 FRANCISCUS LYCHETUS, *Commentaria* II d. 1 q. 2, ed. Parisiis 1519, f. 9rb; in I. DUNS SCOTUS, *Opera omnia* 11, 65b.

scholiis illustravit. Hanc tamen sententiam tuentur SUAREZ II tomo suae *Metaphysicae Disputationis*, disp. 31 sect. 6, et VAZQUEZ tomus I p. 3 d. 72, c. 2, quam moderni communiter recipiunt et comprobari potest.

9 Primo, quia omnes rationes, quae realem discretionem inter essentiam [5] et existentiam inficiantur, eadem vi contra distinctionem formalem, quae 5 intellectus functionem anteeat, invehuntur. Quia sicut implicat essentiam extractam ab obiectiva potentialitate realiter a sua actualitate condistingui, eo quod sicut, secluso quolibet realiter distincto, habet essentia quod sit positivum ens, a negatione non repugnantiae, quam in statu possibilitatis prae se ferebat, condistinctum, ita vi eiusdem indivisae realitatis et 10 formalitatis ante intellectum habet positionem illam imbibere, per quam a negationem status possibilitatis condistingui valeat, alias enim essentia iam extra causas, seclusa qualibet formalitate ex natura rei discreta, positiva non esset. At quilibet conceptus obiectivus actualitatis et positionis a negatione status possibilitatis condiscretus ad existentiam deferendus est, ut ad 15 rationem formalem eius; ergo essentia ab statu possibilitatis extracta, secluso quolibet ex natura rei distincto, habet quod existens sit. |

10 Si opponas distinctionem illam de actualitatem nominali et participiali 10b ab aliquibus excogitatam, ut solis verbis controversiae illudere videantur, effugium hoc ita occludi potest. Quia illi esse positivo nominali ratione 20 actualitatis quam importat, quocumque nomine vocetur, congruit ea ratio, quae ad omnem existentiae causalitatem requiri potest; ergo illa actualitas nominalis est ipsamet participialis actualitas. Vel si haec ratio non concludit contra astruentes distinctionem ex natura rei inter essentiam et existentiam, nec profligare poterit primae sententiae assertores autumantes realiter 25 secerni.

11 Secundo, etiam ad hominem contra admittentes formalem [6] distinctionem valida illa ratio retorqueri potest, quae contra Thomistas ab ipsismet Scotistis formatur, qui ideo discretionem realem inter essentiam (quae se habeat per modum substrati existentiae et ipsam existentiam, 30 quae in essentia recipiatur instar actus essentiam qualificantis) constanter respuunt, eo quod inintelligibile sit aliquid non positivum et reale exercere

1 FRANCISCUS SUAREZ, *Metaphysicae disputationes*, disp. 31 sect. 6, ed. y trad. S. Rabade Romeo - S. Caballero Sánchez - A. Puigserver Zanón, vol. 5, Madrid, Gredos 1963, 52-73; *Opera omnia*, ed. C. Berton, L. Vivès: Parisiis 1877, vol. 26, 241b-250b. 2 GABRIEL VAZQUEZ, *Commentaria ac Disputationes in I partem S. Thomae I*, d. 72 p. 3 c. 2, Ingolstadii 1609, 433a-435a.

causalitatem substrati circa actum positivum. Essentia autem, ut realiter
 condiscreta ab exsistentia, aut in statu negationis concipienda esset, et ita
 inhabilis ad causalitatem realem obeundam, aut in statu positionis, quod
 esset in adiecto implicationem involvere, cum ipsa positio sit actualitas vel
 5 ratio actus entitativi et realis, per quam a potentia obiectiva extrahitur, atque
 adeo ipsa ratio exsistendi formaliter.

Sed hoc argumentum etiam discretionem formale ex natura rei omnino 12
 evertere videtur, eo quod apud SCOTUM distinctio haec intercedere soleat
 gradus eiusdem entitatis physicae, qui inter se metaphysice ante intellectum
 10 componantur, quia apud SCOTUM metaphysica constitutio, sicut est
 conventus rationum ante intellectum distinctarum, ita et a parte rei
 ordinabilium per modum actus et potentiae, sive substrati et formae. At
 implicat non ens sive meram negationem non repugnantiae ad essendum, a
 parte rei subire rationem substrati realis, etiam metaphysici, respectu
 15 positivi actus; implicat igitur distinctio ex natura rei inter essentiam et illius
 actualitatem. |

[3. Tertia opinio]

11a Tertia opinio est aliorum, qui his commoti rationibus, non solum 13
 [7] distinctionem ex natura rei ut inintelligibile explodunt, sed eam etiam
 20 discretionem per intellectum, quae ratiocinatae rationis appellatur, omnino
 respuunt, id tantum distinctionis genus in hac re agnoscentes, quod rationis
 ratiocinantis dicitur, eo quod inter esse productum et illius exsistere non sit
 distincta ratio obiectivi conceptus cum fundamento in re, quod per
 necessarium erat ad distinctionem rationis ratiocinatae inferendam, qualis
 25 inter animal et rationale intercedit, sed solum repetitio eiusdem rationis
 obiectivae sub diversis tantum habitudinibus formae et subiecti, ita ut ipsum
 esse omnino indiscretum, ut apprehensum per modum materialis et substrati,
 vocetur essentia; ut conceptum tamen instar actus, vocetur exsistentia. Hoc
 placitum tuetur noster Cardinalis AUREOLUS *In I. Sent.*, d. 8 a. 2, § “Quod
 30 esse et essentia non differunt sicut duae rationes”, f. 263 editionis Vaticanae,
 quam opinandi viam modernis aliquot valde plausibilem reperio, quae ita
 suaderi potest.

[8] Primo, ratione AUREOLI quae talis est: «Affirmatio rei non addit 14
 aliquam rationem ad rem, sicut enim negatio rei tollit totam rem et nihil

33 PETRUS AUREOLUS, *Commentaria in Primum Sententiarum* I, d. 8 p. 1 a. 2, Ex
 Typographia Vaticana: Romae 1596, 264a.

aliud, ita affirmatio ponit rem et nihil aliud. Sed dicendo sic ‘lapis est’ (ly ‘est’) nihil aliud ponit, nisi quod affirmat lapideitatem, et dicendo ‘lapis non est’, nihil aliud tollit (ly ‘non est’), nisi realitatem lapidis. Ergo (‘est’) non addit conceptum aut aliam rationem ad illud de quo praedicatur, sed tantum ipsum affirmat».

5

15 «Praeterea, quodcumque aliquid dividitur per duas differentias, si una totaliter destruit divisum, reliqua nihil addit ad divisum, nec secundum rem nec secundum rationem, sed tantum affirmat ipsum. Verbi gratia, homo dividitur per verum et pictum, pictum autem totaliter tollit hominem; sequitur enim, ‘est homo pictus; ergo non est homo’, et ideo verum nihil 10 addit ad hominem. Homo enim ve | rus non est nisi homo, nec secundum 11b rem nec secundum rationem. Sed constat quod ens dividitur per ens in actu et existens, et per ens in potentia, et ultima differentiarum, (puta) potentia totaliter destruit ens. Sequitur enim ‘lapis in potentia, ergo non lapis’. Ergo, altera differentia (puta) existentia et actualitas, nihil adderet ad ens, nec 15 secundum rem nec secundum rationem».

16 «Et confirmatur quia, si lapis concipiatur ut non positus in esse, stantim concipitur ut nihil, ita quod destruitur tota realitas lapidis; ergo quando concipietur ut positus in effectu, nihil adderet, nec secundum rem nec secundum rationem. Unde, quia non positio lapidis est pura negatio lapidis, 20 sequitur quod positio lapidis est pura affirmatio eius et, per consequens, non addit rem nec rationem». Hucusque AUREOLUS ad verbum transcriptus.

17 Secundo arguitur quia ad compositionem metaphysicam, quae sit [9] propria in tali genere compositionis, sola sufficit distinctio rationis ratiocinatae cum fundamento in re, sive pluralitate virtuali. Quae sicut 25 praestat, quod illae rationes obiectivae sese mutuo excludant secundum explicitos conceptus, ita sit ut rationes illae proprie inter se componi queant, ut tale et ut ratio eius, sive per modum substrati et formae, qualiter animal et rationale coeunt ad metaphysicam compositionem, eo quod secundum explicitas rationes animal sit extra rationale. Atqui essentia, quae concipitur 30 ut substratum existentiae, apprehendi non potest ut extra rationem eius, quia ut sic, sicut conceptus positivus est et a negatione status possibilitatis condistinctus, ita excludere nequit, nec intelligibiliter ipsam existentiam a qua habet ut positivus sit; ergo illam imbibit per transcendentiam essentialem, non solum secundum implicitam, sed etiam secundum 35

6 PETRUS AUREOLUS, *Commentaria* I, d. 8 p. 1 a. 2, 264a.

17 PETRUS AUREOLUS,

Commentaria I, d. 8 p. 1 a. 2, 264a

explicitam rationem. Sed illa quae se secundum rationens explicitas transcendunt, solum ratione ratiocinante, et non ratiocinata, distinguuntur; ergo <, etc.>.

[B. Opinio propria]

5 Huic triplici opinandi viae per tres etiam conclusiones occurrendum 18
est, ita ut germanam sinceramque SCOTI mentem triplici praemisso placito
adversam patefaciamus, adeo ut nec essentiam realiter secerni ab exsistentia
censeamus, item, nec sola distinctione rationis ratiocinantis, imo nec
12a ratiocinatae, sed ea quam | Scotus vocitat formalem ex natura rei.

[I. Assertio prima.

Discretio realis inter esse et exsistere haud intercedere potest]

[10] Assertio prima. Essentia extra causas non potest esse a sua exsistentia 19
realiter discreta. Sic noster Doctor *In III Sent.*, d. 6 q. 1, ubi ex instituto
contendit in Christo dari creatam exsistentiam, eo quod ab illius natura
15 creata indistincta sit. SCOTO adhaerent secundae et tertiae sententiae
assertores, sed libet probationem ab acutissimo AUREOLO petere, quam
tradit loco citato, pagina 262.

«Affirmatio rei nihil addit ad rem affirmatam, sicut nulla negatio tollit 20
aliquid nisi rem quam negat. Patet enim quod ‘non homo’ negat totum
20 hominem, et affirmatio hominis nihil aliud ponit, sed idem affirmat. Si enim
poneret aliud, iam non esset affirmatio praecedentis, sed appositio
accidentis. Sed positio lapidis in rerum natura non est aliud quam affirmatio
realitatis lapidis, quod patet ex hoc quod non ponere lapidem in rerum
natura est negare a lapide realitatem. Unde nihil est dictu ‘lapidem esse’
25 quam lapidem realitatem habere; ergo poni lapidem in rerum natura non est
alicuius novae rei additio, sed eiusdem rei affirmatio».

«Praeterea, illa sunt penitus affirmatio eadem quibus opponitur eadem 21
negatio; sed nihil directe opponitur realitati esse et realitati essentiae.
Privatio enim esse lapidis est lapidem simpliciter nihil esse et nullam
30 realitatem habere, nec essentialem nec aliam; ergo manifeste apparet quod
nulla realitas erat in lapide nisi esse, et per consequens realiter idem sunt in
eo essentia et esse».

13 IOANNES DUNS SCOTUS, *Ord.* III d. 6 n. 31-42, IX 241-245. 18 PETRUS AUREOLUS, *Commentaria* I, d. 8 p. 1 a. 2, ed. Romae, 262b. 27 PETRUS AUREOLUS, *Commentaria* I, d. 8 p. 1 a. 2, ed. Romae, 262b.

- 22 «Et si dicatur quod duplex est nihil, unum quod opponitur realitati
essentiae et aliud quod opponitur realitati esse. Si sic dicatur, distinguenti de
nihil, de nihil medietatem eligat, quicumque vult. Constat enim, quod in
nihilum distinctio non cadit».
- 23 Caeterum, quia illa actualitatis nominalis et participialis condistinctio [11]
unicum est oppositae sententiae effugium, | ita illud occludit AUREOLUS, 12b
pagina 263: «Nec valet si dicatur quod habet veritatem de esse essentiae,
non tamen de esse existentiae. Non valet, inquam, quia hic loquitur
(intellige: COMMENTATOREM V *Physicorum* comm. 9) de esse, quo
praedicatur in illa propositione ‘rosa est’. Constat enim quod attribuit rosae 10
et enuntiat de ea conceptum entis in actum, unde sensus quod ‘rosa est’
extra nihil et quod conceptus entis actualiter competit sibi, et per
consequens, ly ‘est’ praedicat sibi conceptum entis et importat ipsum per
modum verbi. Et sic procedit ratio, quod non addit intentionem aut rationem
aliquam, sed dicit conceptum entis alio modo». 15
- 24 Vis autem rationis AUREOLI in hoc posita est quod actualitas, quae a
Thomistis nominalis appellatur, ea est, quae enuntietur per ipsum esse per
modum verbi acceptum, adeo ut, realitate illa superstita et qualibet alia
penitus seclusa, verum sit dicere quod rosa est. Nequit ergo actualitas illa
nominalis participialem actualitatem ut condistinctam realitatem excludere, 20
quia verbum ‘est’, licet in propositionibus de tertio adiacente non habeat
vim verbi, cum absolvatur a tempore solumque exprimat essentialem
subiecti et praedicati connexionem, ut cum dicimus ‘homo est animal’ ; at in
enuntiationibus de secundo adiacente vim verbi retinet actualitatemque
participialem refert, quae a temporaneis conditionibus non absolvatur, ut 25
cum dicimus ‘rosa est’.
- 25 At essentia iam extracta ab eminentialitate causarum, secluso quolibet
realiter distincto, habet quod non sit intra causarum potentialitatem, ut ex
ipsis terminis liquet; ergo ex se habet actum entitativum, sive actualitatem
illam participialem, qua per verbum ‘est’, ut non a tempore, et conditionibus 30
existendi absolvitur, enuntiarique. Cum omnes rationes existendi, quae
actualitati participiali deferuntur, quod scilicet constituat ens in esse
temporali; quod fiat per generationem, et per corruptionem in nihilum abeat;

1 PETRUS AUREOLUS, *Commentaria* I, d. 8 p. 1 a. 2, ed. Romae, 262b. 7 PETRUS
AUREOLUS, *Commentaria* I, d. 8 p. 1 a. 2, ed. Romae, 263b-264a. 9 AVERROES, *In*
Physicorum V comm. 9, ed. Iuntina 4, 214B-215D.

enti etiam nominali congruant: ergo commentitia est realis illa entis actualis, in esse nominale, et participiale, discretio.

[12] Dices ad actualitatem participialem non sufficere quod obiectum sit 26
 13a earum enuntiationum quae a tempore | non absolvuntur, sed addendum
 5 praeterea ut sit ultimus naturae terminus quo sit, ut exsistentia et
 subsistentia, in eadem coeant realitatem.

Contra, quia formae substantiales materiales in communi Thomistarum 27
 sententia vere exsistunt, esto quod per subsistentia modum (quo carent, ut
 ipsi docent) ultimo non terminentur; ergo, ratio exsistentiae essentialiter non
 10 claudit ultimam eam terminandi rationem, quae dicitur ratio per se essendi
 aut subsistendi, cum modus essendi materialium formarum, apud ipsos,
 inexistencia quaedam substantialis appellanda sit.

Adde: formas entitativas accidentales propriam exsistentiam fortiri, 28
 quod indubitatum est, licet modalibus formis aliqui denegent actualitatem
 15 exsistendi a subiecto condiscretam, at exsistentia accidentis ex se non habet
 ut sit ultimus terminus ultimave affectio accidentalis formae, cum hoc
 complementum ab inexistencia sive inhaerentia in subiecto expectet, quae
 modus est ab exsistentia realiter discretus, et de facto in accidentibus
 sacrosanctae Eucharistiae separatus. Ergo actualitas participialis ex se non
 20 habet ut ultimo naturam terminet, atque adeo nullam prae se fert causalitatis
 rationem, quae nominali actualitati non cohaereat.

Sed oppones retorquendo ad hominem acutam eam AUREOLI 29
 argumentationem, quam sub numero 10¹ transcripsimus ad nostram
 assertionem firmandam, quod scilicet «affirmatio rei nihil addit ad rem
 25 affirmatam» et quod «poni lapidem in rerum natura non est novae alicuius
 res additio, sed eisudem rei affirmatio», quae Aureoli pronuntiata eo
 spectant, quod adaequata ratio totius affirmationis, positionis vel realitatis
 positivae entis nequeat adiungi quasi per additionem vel appositionem rei ad
 rem ad essentiam, tanquam ad realitatem alteram, cum adaequata ratio
 30 affirmationis et positionis entis sit totum quidquid est positionis in ente, nec
 aliquid reliquum rei vel affirmationis concipi queat, quod sit extra illam
 formam, quae asseritur ratio adaequata totius positionis vel realitatis entis,
 seu actus entitativi, per quem opponitur obiectivae potentiae. Atqui talis
 forma sive ratio affirmationis, positionis vel actus entitativi est exsistentia,
 13b igitur nequit per additionem | componi essentiae tamquam positioni

¹ Cf. supra n. 20

distinctae, cum tota ratio positionis essentiae in solam existentiam eat referenda.

- 30 Praemissa enim AUREOLI probatio, si Thomistas urgeret adstruentes discretionem realem inter essentiam et existentiam, etiam perstringeret SCOTUM pronuntiantem dari distinctionem formalem metaphysicam vel 5 formalem ex natura rei inter essentiam et existentiam, ut liquet ex assertione 2 sub n. 13¹, cum etiam obstet quod extra existentia sit aliqua positiva formalitas vel conceptibilitas ex natura rei. Sed necesse sit omnem conceptum positionis in existentiam, ut in rationem adaequantam, refundi.
- 31 Cui oppositioni occurritur obtinere id, quod damus ingenue, nullam 10 assignabilem esse positivam conceptibilitatem, quae excludat ultimum existentiae conceptum. Inficiamur vero essentiam ut est alterum coextremum metaphysicae aut formalis distinctionis, quae inter essentiam et existentiam intercedit, positionem importare, cum essentia qua essentia est tantum exprimat praedicatorum connexionem nec referat positionis aut 15 realitatis positivae conceptum, quem ab existentia mendicat ob realem identitatem. Qualiter vero essentia, quae ut formaliter ab existentia condistinguitur, licet ut sic formaliter positiva non sit, componi queat metaphysice ante intellectus functionem cum actu existentiāli? Vide infra sub n. 20 in responsione ad fundamenta secundae opinionis². 20
- 32 Ex quibus etiam diluitur illa obiectio, quae contra nostram sententiam retorqueri posset ad hominem ex altera probatione AUREOLI a nobis transcripta sub n. 10: «Illa sunt penitus affirmatio eadem, quibus opponitur eadem negatio»³. Praedicta enim oppositio etiam agere videtur contra distinctionem formalem ex natura rei, cum negatio destruens existentiam 25 etiam sit non esse realitatis essentiae.
- 33 Dicimus enim omnem realitatem positivam essentiae perire destructa existentia, ex quo tantum infertur quod essentia a suo quiditativo conceptu non referat positionem sive positivam realitatem, quam destruat negatio realitatis et positionis, quae formaliter opponitur existentiae, ut existentia 30 est. Si enim negatio existentiae, ut negatio existentiae | est, opponeretur 14a essentiae, non posset essentia distingui formaliter ex natura rei ab existentia; quare negatio, quae formaliter destrueret essentiam, non esset merum non esse positionis seu realitatis positivae, sed non esse connexionis

¹ Cf. infra n. 34-35 ² Cf. infra n. 64-66 ³ Cf. supra n. 21

essentialis praedicatorum inter se, ut si tolleretur connexio inter animal et rationale periret quiditas hominis.

[2. Assertio secunda.

Essentia et exsistentia distinguuntur formaliter ex natura rei]

[13] Assertio secunda. Essentia et exsistentia distinguuntur formaliter ex 34
natura rei, ea discretionis ratione quam SCOTUS constituit inter gradus qui ab
eadem physica entitate petiti in metaphysicam conveniunt constitutionem.
Ita BASOLIUS *In III Sent.* d. 6 q. unica, MARTINUS MEURISSEUS, libro I suae
Metaphysicae, q. 21 concl. 4, POSNANIENSIS *In I*, d. 2 <q. 1>, a. 3, dub. 2,
10 concl. 1, THEODORUS SMISINGIUS tract. 1, d. 2 *De essentia Dei*, q. 1, n.
marg. 43 et 44 videtur expressa sententia SCOTI *In II Sent.* d. 3, q. 3 in fine,
§ per hoc patet ad argumentum, ubi ait: «Dico quod actus distinguit eo
modo, quo est actus, – sed actus accidentaliter distinguit accidentaliter, sicut
actus essentialis distinguit essentialiter. Ita dico quod ultima distinctio in
15 coordinatione praedicamentali est distinctio individualis, et illa est per
ultimum actum per se pertinentem ad coordinationem praedicamentalem, –
sed ad hanc (coordinationem praedicamentalem) non per se pertinet exsistentia
actualis; actualis autem exsistentia est ultimus actus, sed posterior tota
coordinatione praedicamentali, – et ideo concedo quod (exsistentia)
20 distinguit ultimate, sed distinctione quae est extra totam per se
coordinationem praedicamentalem. Quae ‘distinctio’ est aliquo modo
14b accidentaliter: licet non sit vere accidentaliter, tamen | sequitur totam
distinctionem secundum esse quiditativum».

Ex qua SCOTI doctrina talis ratio formari potest: si essentia et 35
25 exsistentia non essent duae formalitates sive rationes obiectivae ante
intellectum distinctae, fieret ut iuxta discretionem graduum
methaphysicorum, quam ex natura rei ante omnem intellectum astruit

8 IOANNIS BASOLIUS, *Quattuor Sententiarum Libros Aurea. In III Sent.* d. 6 q. unica, venundatur a Francisco Regnault et Ioannem Frellon: Parisiis 1517, f. 46r-49v. MARTINUS MEURISSE ROYENSIS, *Rerum metaphysicarum libri tres ad mentem Doctoris Subtilis I*, q. 21 concl. 4, Dionysium Moreau: Parisii 1623, 228-229. 9 PETRUS POSNANIENSIS, *Commentaria In Primum Librum Sententiarum Fratris Ioannis Duns Scoti*, d. 2 q. 2 a. 3, Moguntiae Impressis Joannis Theobaldi: Schönwetter 1612, 63-63. 10 THEODORUS SMISINGIUS, *Disputationes theologicae de Deo uno*, tract. 1 d. 2 n. 43-44, Apud Gerardus WolfSchatium: Antuerpiae 1624, 35-36. 11 IOANNES DUNS SCOTUS, *Ord.* II d. 3 n. 65, VII 420-421.

SCOTUS, etiam existentiae illorum graduum ex natura rei distinctorum plurificarentur ex natura rei. Si enim animalitas existeret per existentiam a gradu rationalitatis formaliter indistinctam, nec gradus animalitatis a gradu rationalitatis secerni posset ex natura rei, – illa enim quae identificantur in eodem tertio formali, etiam et inter se formaliter identificari necesse est. 5 Quare si animalitas esset eadem formalitas ex natura rei cum sua existentia et rationalitas etiam esset eadem formalitas cum existentia animalitatis, animalitas a rationalitate haud distingui posset formaliter. Ergo cum Scotica doctrina de distinctione graduum metaphysicorum ex natura rei stare non potest non distinctio existentiarum istorum graduum, si gradus ipsi a sua 10 ratione existenti ex natura rei discreti non sint.

36 Caeterum, cum doctrina SCOTI supra citata coherere non posse [14] existentiarum pluralitatem, – ita aperio ex illis SCOTI verbis: «Concedo, quod existentia distinguit ultimate, quae distinctio est aliquo modo accidentalis, et sequitur totam distinctionem secundum esse quiditativum»¹, 15 quia ideo haecceitas sive ratio individualis non plurificatur iuxta gradum essentialium discretionem, quia cum ultima accipiatur post omnium quiditativarum rationum conventum ad naturae specificae compositionem, eo praecise quo immediate specifica ratio – verbi gratia, humanitas – sit haec, omnes rationes genericae etiam individuuntur ex vi eiusdem formalis 20 coniunctionis actus singularitatis ad specificum gradum ut ad immediatum substratum eius, – nec enim astruenda est immediata coniunctio gradus animalitatis cum haecceitate ante compositionem cum rationalitate, – fieret enim ut individuatio gradus generici esset praedicatum quiditativum si anteiret compositionem generis et differentiae specificae, ut substratum 25 metaphysicae compositionis.

37 Ideo enim apud SCOTUM iure ac merito | ratio individualis essentialis 15a non est, quia est formalitas ultimo a compositione physica accepta post omnem quiditativarum rationum conventum – de quo vide infra in Controversia 2 De unitate Dei, a. 4 n. marg. 16 et 17, de inviduatione 30 substantiae compositae. Ergo cum SCOTUS expresse asserat existentiam etiam accipi a physica entitate post omnem essentialium graduum metaphysicorum compositionem, fit ut unica existentia formaliter indivisa

30 ALFONSUS BRICEÑUS, *Controversiae*, controv. 2 a. 4 §. 16-17, Ex Typografia Regia: Matritii 1639, 151-152.

¹ Cf. supra n. 34

omnibus gradibus essentialibus actualitatem conferat, sicut et una individualitas omnibus praestat individuationem, si enim una haecceitas omnem metaphysicam compositionem actuat in rationem huius, ita una actualitas in ratione exsistentis.

5 At si exsistentia non esset formalitas ex natura rei discreta, a gradibus 38
etiam ex natura rei inter se condistinctis, non posset esse unica et individua formalitas ex natura rei, cum implicet unam et indivisam formalitatem identificari formaliter pluribus gradibus ex natura rei condistinctis. Si ergo exsistentia unica est, ut ex doctrina Scoti evidenti consecutione deducitur,
10 plane etiam fiet, ut a gradibus essentialibus exsistentia ex natura rei condistinguatur.

[15] Urgetur efficacius. Si quilibet gradus essentialis generici essent a 38
propriis exsistentiis formaliter indistincti, sequeretur quod, sicut ipsi gradus ex natura rei supponuntur ad speciei compositionem, etiam et eorum
15 actualitates exsistentiales ab ipsis gradibus formaliter indistinctae metaphysicam speciei constitutionem anteirent atque adeo essent de quiditate rei omnes illae rationes existendi, – cum apud SCOTUM omne illud quod specificam constitutionem intrat ut quid ad illa praesuppositum et ut substratum intrinsecum talis compositionis pertineat ad rei quiditatem. Si
20 enim animalitas a sua actualitate formaliter ex natura rei non distinguitur et secundum omnem suam rationem formalem intrat quiditativam compositionem speciei «cuius consitutio est ex natura rei ante intellectum, et non per solam intellectus functionem», eandem speciei constitutionem
15b animalitatis a | ctualitas non intrare non posset. At exsistentia apud SCOTUM
25 non est de quiditate rei creatae, ut patet ex verbis citatis in quibus illam appellat formam aliquomodo accidentalem, eo quod sit accidens praedicabile extra omnem quiditativum rei conceptum, licet accidens praedicamentale non sit; – ergo exsistentia a gradibus essentialibus ex natura rei secernitur.

30 Sed obiicies enervem esse collectionem nostram, quatenus ex hoc quod 39
exsistentiae et haecceitates congruerent superioribus et genericis praedicatis antequam gradibus differentialibus specificis componerentur. Agebamus, tales exsistentias et haecceitates esse conceptus essentialis, cum indubitatum sit apud SCOTUM proprietates genericas anteire metaphysicam
35 constitutionem speciei atomae, alias veritas et unitas entis illi non congruerent ante compositionem illius abstractissimi conceptus cum gradu

9 consecutione] consequitione

ultimo differentiali rationalitatis, nec tamen comminisci licebit inde veritatem et unitatem esse de essentia hominis, eo quod huiusmodi proprietates anteeant compositionem animalitatis cum rationalitate.

40 Respondetur esse omnino disparem rationem, ob quam in nostra probatione consulto apposuimus «quod si haecceitates et existentiae 5 praedicatorum superiorum subintrarent compositionem specificam tamquam intrinseca substrata talis compositionis, non possent non esse quiditativa praedicata». Veritas tamen et unitas et sic de ceteris aliis proprietatibus superiorum praedicatorum quae illis cohaerent in secundo modo dicendi per se, non contrahuntur tanquam intrinsecae partes compositionis specificae, – 10 quia cum formaliter ex natura rei differant apud SCOTUM huiusmodi proprietates a gradibus superioribus quorum sunt affectiones, possunt talia praedicata quiditativa in specificam compositionem convenire vel metaphysice coniungi cum differentia specifica, absque eo quod proprietates subintrent talem compositionem praedicatorum quiditativorum, quia tamen 15 apud adversarios existentiae superiorum praedicato | rum ab illis essent ex 16a natura rei indistinctae, fieri non posset ut si animal componatur ex natura rei metaphysice cum rationalitate, existentia animalis non subintraret eadem compositionem tamquam pars et substratum intrinsecum illius, ac proinde existentia esset praedicatum quiditativum, quod idem asserimus de 20 haecceitatibus praedicatorum superiorum, si darentur, nec ab illis ex natura rei dissiderent.

41 Oppones deinde quod apud SUARIUM et alios qui improbant formalem distinctionem ex natura rei inter essentiam et existentiam, solam discretionem ratiocinatae rationis admittentes, licet gradus quiditativi in 25 metaphysicam compositionem speciei atomae conveniant, non tamen quiditatem speciei cointegrant illorum praedicatorum essentialium existentiae cum adaequata specie constitutio concipiatur, ut ad praedicamentalem coordinationem spectans, quaetenus absolvitur ab omni ratione existendi; – igitur infirma est nostra probatio agens quod, si 30 existentia non esset ex natura rei distincta a gradibus essentialibus qui in metaphysicam compositionem conveniunt, etiam existentiae illorum praedicatorum ad quiditativam speciei compositionem attinerent.

8 ceteris] caeteris

9 De secundo modo dicendi per se cf. ARISTOTELES, *Anal. post.* I c. 4, 73a 37-b 5, transl. Iacobi, ed. L. Minio-Paluello – B. G. Dod, *Aristoteles Latinus* 4¹, 12-13.

Respondetur quod apud praedictos auctores compositio metaphysica 42
 non asseritur ante intellectum, sed sola functionem mentis subsistit, quo fit
 ut cum per solam operationem intellectus isti gradus componantur inter se,
 praestare queat intellectus ut inter se coniungi valeant gradus illi ut praecisi
 5 ab exsistentia seu quatenus ab omni ratione existendi absolvuntur; –
 attamen apud SCOTI scholam, in qua procedit nostra argumentatio, datur
 compositio metaphysica actualiter ante mentis negotiationem, sicut et
 asseritur discretio formalis ex natura rei inter extrema componibilia inter se.
 Unde efficitur ut implicet quod si gradus animalitatis ex natura rei
 10 componatur metaphysice cum rationalitate ad quiditativam humanitatis
 constitutionem, non conveniat in eadem quiditativam compositionem
 metaphysicam exsistentia animalitatis, si haec sit ex natura rei eademmet
 formalitas cum essentia animalitatis, quae cointegrat metaphysicam
 16b compositionem humanitatis | ex natura rei. Quod observatum praemittimus
 15 sub hoc numero marginali 15¹, adstruentes nos procedere supposito quod
 metaphysica compositio anteat omnem intellectus functionem.

[16] Secunda nostrae assertionis probatio est quod, sicut implicat quod 43
 existat nisi quod individuatum est, ita repugnat quod sit hoc sive
 individuatum a forma haecceitatis nisi quod existit; – nec enim intimior aut
 20 vicinior quiditati rei est exsistentia quam haecceitas, quin in diversa
 causandi ratione se praecedunt. Sicut enim exsistentia est ratio haecceitatis
 ut exsistentis, ita haecceitas est ratio exsistentiae ut huius; – at haecceitas
 sive forma individualis ex natura rei ante omnem intellectum distinguitur a
 quiditativis gradibus apud Scotum *In II Sententiarum* d. 3 q. 6, § Et si
 25 quaeras quae est ista entitas individualis. Ergo exsistentia a quiditativis
 gradibus etiam ex natura rei ante intellectum condistingui debet.

Sed praecipua huius assertionis comprobatio contra Scotistas aliquos 44
 recentiores in hac re, manifestos SCOTI desertores, petenda est a doctrinae
 consequentia, quia apud SCOTI scholam pro axiomate est quod
 30 fundamentum distinctionis formalis ex natura rei, prout dissidet a
 fundamento distinctionis realis, est ens metaphysicum existens in se et non
 a se sive non importans distinctam exsistentiam ab alia metaphysica
 comparte cui componitur, de quo nos serio infra in *Metaphysica Appendice*
De distinctio entis articulo 4, a numero marginali 8 usque ad 11, verum

1 auctores] authores

24 IOANNES DUNS SCOTUS, *Ord.* II d. 3 n. 187-188, VII 483-484.

expressius pro hac sententia SCOTI testimonium accipe infra ex numero 18 huius appendicis¹.

[3. Assertio tertia.

Essentia et existentia non distinguuntur sola ratione ratiocinante]

45 Assertio tertia. Essentia et existentia nequeunt sola ratiocinante [17] ratione separari. Haec est contra AUREOLUM et alios, cuius confirmatio ex illis SCOTI verbis | petitur: «concedo, quod existentia distinguit ultimate, 17a sed distinctione, quae est extra totam per se coordinationem praedicamentalem». Ex qua doctrina talis ratio produci potest.

46 Illa quae solum per rationem ratiocinantem differunt se per explicitos 10 et quiditativos conceptus transcendunt, adeo ut stante repetitione eiusdem omnino conceptus expliciti tota ratio discretionis ab extrinsecis habitudinibus formae et subiecti petenda sit, quae ex functione intellectus accedunt. At distinctio essentiae et existentiae talis esse non potest, cum intellectus apprehendat rem secundum essentialem graduum compositionem 15 ad coordinationem praedicamentalem spectare, nullatenus apprehensa ratione existentiae, cum res ad seriem praedicamentalem deferantur prout a ratione existendi absolvuntur. Ergo aliud exprimit conceptus actualitatis, quod non referat explicita essentiae apprehensio, prout essentiae est sive prout in primo modo dicendi per se de subiecto enuntiatur. Atque adeo aliud 20 est etiam esse obiectivum actualitatis ab esse obiectivo essentiae, cum enim esse obiectivum nihil aliud sit quam denominatio ab actu cognitionis relicta, nihil aliud exprimere valet per modum termini praeter id quod cognitio refert per modum viae et fieri illius. Ergo si apprehensio explicita essentiae ut in primo modo dicendi per se de subiecto enuntiabilis non est cogitatio 25 sive conceptus existentiae, ita nec esse obiectivum unius potest esse obiectivum alterius, – ac proinde distinctio quae inter essentiam et existentiam intercedit non est rationis ratiocinantis quae afficiat idem esse obiectivum prout diversas tantum induit habitudines subiecti et formae.

47 Deinde, specialiter reconveniri potest AUREOLUS et ad hominem premi, 30 eo quod ipse cum SCOTO sentiat cuilibet creaturae, etiam spirituali, suppetere potentiam logicam ad non essendum – non solum extrinsecam, quae a sola potentia creatoris trahatur, sed etiam intrinsecam, quae ex parte

20 Cf. ARISTOTELES, *Anal. post.* I c. 4, 73a 34-37, AL 4¹, 12.

¹ Cf. infra n. 52-53.

ipsiusmet creaturae spectetur, eoquod creaturae a sua quiditativa ratione non repugnet vertibilitas in nihilum, – de quo vide infra in Controversia 7, De
 17b immutabilitate Dei, a. 1, per to | tum praecipue sub numero 22, ubi
 observanda sunt illa verba AUREOLI: «Esse commutabile (intellige de esse
 5 ad non esse) non est subiectum motus vel mutationis secundum rem, sed
 sufficit quod sit secundum rationem; in quantum de omni reformantur
 conceptus esse et essentiae mutuo accidentes et contingentes». Ubi apud
 AUREOLUM eo essentiae cuilibet creatae congruit potentia logica sive non
 repugnantia ab intrinseco ut abeat in nihilum, eo quod essentiae accidat
 10 exsistentia, seu quia essentia et exsistentia comparentur inter se «ut
 conceptus mutuo accidentes et contingentes».

Sed ea quae inter se referuntur ut conceptus contingenter et 48
 accidentaliter inter se cohaerentes non secernuntur sola ratione ratiocinante
 quae tantum posita est inter repetitionem eiusdem conceptus, prout
 15 substernitur diversis habitudinibus extrinsecis, subiecti et formae; – igitur
 distinctio ista, cum non sit eisudem conceptus repetitio, sed conceptuum
 inter se accidentaliter compositorum pluralitas, nequit esse sola discretio
 rationis ratiocinantis. Quam sententiam de potentia logica intrinseca
 creaturae spiritualis ad non esse cum SCOTO et AUREOLO contra
 20 Thomistarum scholam recipit VAZQUEZ *In I partem*, q. 50 a. 5 disp. 182, ita ut
 angelus in hac sententia non sit immutabilis seu invertibilis in nihilum per
 naturam, sed per gratiam aut munificentiam conditoris. Qua sententia
 supposita, reliquum est ut consequenter astruatur quod natura angeli sit
 accidentaliter actualis, ac proinde quod sola ratione ratiocinante non
 25 dissideat ab illius exsistentia, de quo adi articulum citatum.

[18] Praeterea, quia ideo Deus essentialiter est immutabilis de esse ad non 49
 esse, quia essentialiter est suum esse; – ergo si creatura esset suum esse,
 repugnaret illi essentialiter vertibilitas ad non esse, sicut est Deo contradicit.

Respondet VAZQUEZ loco citato ex *III part*, disp. 72 c. 3 numero 17, 50
 30 quod licet ens creatum sit suum esse (hoc est idem omnino cum sua

20 Vazquez] Vazquius 22 astruatur] adstruatur

2 ALFONSUS BRICEÑUS, *Controversiae*, contr. 7, a. 1 n. 22, ed. Matritii 1639, 344-345.

4 PETRUS AUREOLUS, *Commentaria* I, d. 8 p. 2 a. 4, ed. Romae, 284a-b. 20 GABRIEL
 VAZQUEZ, *Commentaria ac Disputationes in Primam Partem Sancti Thomas*, Tomus
 secundus, q. 50 a. 5 disp. 182 c. 1, ed. A. Angermarius, Ingolsladii 1609, 476b-477a.

existentia), destrui tamen potest atque in nihilum verti, eo quod suapte¹ natura tale sit, ut si Deus nolit illud conservare statim in nihilum decidat. Quare, licet non sit speciale in Deo | quod existentia sit ab illius essentia 18a omnino indistincta, cum haec omnimoda identitas etiam enti creato congruat, singulare tamen est quod suum existere Deus ab alio principio 5 mendicare non valeat.

51 Sed contra: quia ideo repugnat Deo esse ab alio, eo quod illi contradicit obiectiva potentia; ideo autem implicat obiectiva potentialitas divinae naturae, quia actus entitativus ita intraneus est illi per quiditativam transcendentia, ut Deus essentialiter exprimi nequeat actualitate illius non 10 apprehensa. At essentia creat, sicut definiri quiditative potest, non cogitata illius existentia, ita vi suae rationis essentialis non habet actum entitativum prae se ferre, vi cuius obiectiva potentialitas praeveniatur et removeatur; ergo tota ratio non essendi ab alio sive removendi a se obiectivam potentialitatem in essentialem inclusionem propriae actualitatis deferenda 15 est, ac proinde creaturae actus entitativus essentialis esse non poterit, alias illi vertibilitas in nihilum essentialiter implicaret.

52 Quam doctrina expressam reperio apud SCOTUM in *Quodlibet*, q. 1 paulo ante § de altero termino sub numero marginali 4 editionis Cavelli, ubi inquit: «Ad secundum dici potest quod essentia et eius existentia in 20 creaturis se habent sicut quiditas et modus, et ideo distinguuntur. In divinis autem existentia est de conceptu essentiae et praedicatur in primo modo dicendi per se, sic quod propositio illa per se est prima et immediata ad quam omnes aliae resolvuntur, ut patet in I, d. 2 q. 2». Ubi observandum est SCOTUM in hoc textu eam sententiam firmare quam ex ipso expendimus 25 articulo 1 numero marginali 5. Deinde, quod quando autumat existentiam

10 definiri] diffiniri 17 *Quodlibet*... 1] quaest. 1 *Quodl.*

29 GABRIEL VAZQUEZ, *Commentaria*, Tomus I Pars 3, dist. 72 c. 3 §. 17, ed. Antuerpiae 1621, 564.

17 IOANNES DUNS SCOTUS, *Quodlibet* q. 1 n. [4], additio, in *Opera omnia*, vol. 25, apud L. Vivès, Parisiis 1895, 9b-10a. 23 IOANNES DUNS SCOTUS, *Ord.* I, d. 2 n. 25, II 137-138.

¹Vox “suapte” est “sua” una cum voce “pte” coniuncta, ad maiorem vim conceptus exprimendam, cf. A. FORCELLINI, *Lexicon totius latinitatis*, vol. 3, ed. F. Corradini, A. Forni: Patavii 1965, 952a: “pte: [...] adiectio syllabica, ut ‘met’, ‘pam’, ‘ce’, ‘te’, per se quidem nihil significans, aliquid tamen addens voci, cui apponitur. Adiungitur autem ablativis pronominum ‘meus’, ‘tuus’, ‘suus’, ‘noster’, ‘vester’.

esse modum essentiae in creatis procedit de modo metaphysico vel de conceptibilitate quae componatur metaphysice ex natura rei cum essentia.

Circa citatum tamen SCOTI testimonium id restat observandum quod, 53
 licet eius auctoritatem elevare videatur HUGO CAVELLUS, dum illud
 5 caractere absimili tanquam additamentum aliorum indigitat; adhuc tamen
 inibi cum melius sentientibus aestimat, in scholio numero 4, de mente SCOTI
 18b esse quod exsistentia attingat ad quiditatem Dei | et non sit modus ab
 essentia dissitus ut in ente creato, ut liquet ex probatione quam ibi format
 SCOTUS § Secundo ad idem arguitur sic. sub eodem numero marginali 4, ubi
 10 subdit: «In omni creatura essentia eo modo quo distinguitur ab exsistentia
 videtur esse prior illa, sicut potentiale et susceptivum est prius actu
 suscepto; ergo videtur similiter in Deo. Sed secundum dicta AUGUSTINI et
 DAMASCENI iam adducta, essentia accipitur pro exsistentia actuali, sicut
 apparet per illam auctoritatem Exodi qua ambo utuntur (*qui est misit me ad*
 15 *vos*, etc.); – ergo secundum istas auctoritates exsistentia est prima entitas et
 non essentia, ut essentia, vel saltem illae auctoritates id non ostendunt».

Hanc igitur probationem vel absque enodatione reliquit SCOTUS (quod 54
 et opinatus est HUGO CAVELLUS), quia eam concludentem et de mente
 AUGUSTINI et DAMASCENI aestimavit, quorum asserta valde urgentia pro
 20 quiditativa transcendentia deitatis et exsistentia illius videnda omnino sunt
 apud SCOTUM inibi sub numero marginali 3. Vel si aliquam adhibuit
 praedictae oppositionis dilutionem, ea est quam HUGO CAVELLUS tanquam
 additionem distincta characteris nota indicatam voluit. In praemissa igitur
 SCOTI argumentatione vel id discriminis inter essentiam creatam et
 25 increatam constituit respectu suae exsistentiae quod essentiam creatam, sicut

3 auctoritatem] auctoritatem 13 auctoritatem] auctoritatem 14 auctoritates] auctoritate
 15 auctoritates] auctoritates

5 HUGO CAVELLUS, commentarius ad textum *h*, in IOANNES DUNS SCOTUS, *Quodl.* q. 1, *Opera omnia* 25, 10a-11b. 8 IOANNES DUNS SCOTUS, *Quodl.* q. 1 n. 10, ed. F. Alluntis, Biblioteca de Autores Cristianos: Madrid 1968, 10; *Opera omnia* 25, 9b. 11 S. AUGUSTINUS, *De trinitate* VII c. 5 n. 10, ed. W. J. Mountain - F. Glorie, Corpus Christianorum 50, Brepols, Turnhout 1968, 262. 12 IOANNES DAMASCENUS, *De fide orthodoxa* I, c 9, transl. Burgundio de Pisa, ed. E. Buytaert, Franciscan Institute Publications – Nauwelaerts – Schönningh: St. Bonaventure (NY) – Louvain – Paderborn 1955, 48-49. 13 *Ex.* 5, 14. 20 IOANNES DUNS SCOTUS, *Quodl.* q. 1 n. 6-7, ed. Alluntis, 8-9; *Opera omnia* 25, 6b-7a. 21 Cf. adnot. marg. in IOANNES DUNS SCOTUS, *Opera omnia* 25, 9b-10a.

et distinctam a sua existentia, ita et potentiatalem respectu suae existentiae indicet, quod aliter censet de natura divina et actualitate vel existentia illius.

55 Quia tamen ibi vel ab SCOTO vel ab illius asseclis existentia appellatur modus essentiae creatae, videnda sunt ea quae de modi usurpatione 5 disserimus infra de sensu ac phrasi SCOTI in Controversia 2, De unitate Dei, in Appendix Metaphysica de distinctione entis, a. 3, De distinctione modali, numero marginali 5, ubi instillare apparet SCOTUS quod nec entitas perfecte concipi queat sine modo nec modus sine re, quare si existentia esset modus essentiae compositus essentiae etiam | solum metaphysica et formali 19a compositione nequiret existentia sine essentia concipi. Ac proinde non referret conceptibilitatem distinctam atque adeo nec distinctionem formalem, cum distinctio formalis, apud SCOTUM, sit mera quaedam conceptibilitatum discretio.

56 Sed praedicta obiectio nullo negotio vel consopitur vel corrui, quia 15 licet verum sit quod existentia concipi nequeat absque essentia tanquam sine connotato in ordine ad quod referatur causalitas existentiae, – cum existentia, nihil aliud sit quam positio, realitas vel actus realis et entitativus essentiae, ac proinde essentia intrat definitionem existentiae ut connotatum quodam, attamen existentia et essentia exprimunt formalitates seu rationes 20 intrinsecas omnino dissitas; – cum essentia qua quiditas rei est solum referat connexionem praedicatorum quae apprehendi valet sub statu possibilitatis ante omnem existentiam, existentia vero tantum exprimat quod sit realitas et positio essentiae. Realitas autem et positio essentiae accidit essentiae in esse quiditativo spectatae, sicut e contra connexio praedicatorum 25 essentialium accidit realitati positivae seu existentiali, per quam extrahitur essentia a potentia obiectiva et contrahitur ad realem et entitativum actum, cum talis connexio etiam concipiatur in mero statu possibilitatis.

57 Quae connexio modi cum substrato non per essentialem conceptibilitatum transcendentiam, sed ratione connotati, non solum 30 congruit existentiae quae est modus metaphysicus seu metaphysice compositus essentiae cum sola formali distinctione ex natura rei, stante identitate reali, sed etiam cohaeret aliis modis realiter a substrato condistinctis et ab illo separabilibus separatione non mutua, – quia nec

18 definitionem] diffinitionem 34 definiuntur] diffiniuntur

5 ALFONSUS BRICEÑUS, *Controversiae*, contr. 2 appendix, a. 3, ed. Matritii 1639, 186-193.

ubicatio, figura, relatio, inhaerentia et his similia etiam definiuntur absque substratorum connotatione, de quo vide a. 3 citatum in appendice De distinctione entis.

Immo quod si haec oppositio esset alicuius roboris etiam obtineret, 58
5 quod licet substantia generans distinguatur realiter a realitone paternitatis, eo quod possit dari sine illa; sed non e contra, partenitas a substantia generante, in appendice vero De distinctione entis. a. 4, De distinctione formali, ostendentur quod nequeat dari discretio formalis non mutua ex parte, nimirum unius coextremi et non ex parte alteri. |

[Responsio ad rationes aliorum]

19b Ex his operosum non erit opposita argumenta pro materiae qualitate, 59
[19] quae abstrusissima est, enervare.

[1. – Ad argumenta primae positionis]

Ad primum argumentum primae sententiae¹, negamus finitudinis 60
15 rationem in receptione positam esse, de quo in controversia De infinitate Dei latius.

Ad secundum², dicimus essentiam realem pereunte existentia semper 61
perire nec esse superstitem, nisi solam non repugnantiam ad essendum quae, sicut realiter negative ab existentia distinguitur, ita ab essentia positiva et
20 actuali.

Ad instantiam³, aliam esse inclusionem mere materialem et identicam, 62
aliam vero essentialem et quiditativam. Homo enim non solum animal sibi identitate reali copulat, sed inclusionem etiam essentiali, quo sit ut homo sub oppositio animalis apprehendi nequeat, cum animal sit substratum intrans
25 essentialem hominis constitutionem. – Quia tamen existentia et essentia ita in eadem coeunt realitatem, ut sese secundum quiditativas formalitates excludant, proinde sit ut essentia sub opposito actualitatis apprehendi queat. Quam ob rem esto quod natura ab illius individuatione realiter non secernatur, quia tamen haec est mera materialis identitas et non essentialis

1 ALFONSUS BRICEÑUS, *Controversiae*, contr. 2 appendix, a. 3, ed. Matritii 1639, 195.

6 ALFONSUS BRICEÑUS, *Controversiae*, contr. 2 appendix, a. 4, ed. Matritii 1639, 195.

14 ALFONSUS BRICEÑUS, *Controversiae*, contr. 5, ed. Matritii 1639, 253-291.

¹ Cf. supra n. 3. ² Cf. supra n. 4. ³ Cf. supra n. 6.

rationum formalium inclusio, potest natura in statu universalitatis et inderterminationis, quae singularitati opponitur, concipi.

63 Ad tertium argumentum¹, quod in appendice sequentis articuli distinctio existentiae et subsistentiae ex instituto expendenda est, ut autem evidens intercedat absimilitudo inter existentiam substantiae et accidentis, 5 non exposcitur quod existentia substantialis exprimat positivam rationem essendi per se quam trahit a forma hypostasis, sed sufficit quod illi repugnet existentia in alio ut in subiecto, quae non contradicit, immo congruit existentiae accidentis signata et virtuali ratione quatenus ab existentia accidentis pullulat inhaerentia realiter condistincta ab existentia accidentis, 10 ut liquet in existentia quantitatis Eucharisticae quae realiter separatur ab inhaerentia.

[2. – Ad argumenta secundae positionis]

64 Ad primum secundae opinionis² fatemur ingenue quemlibet positionis | 20a et realitatis conceptum in actualitatem existentiae deferendum esse ut in [20] rationem formalem eius, negamus tamen essentiam, quo essentia est, ex vi suae rationis formalis et secundum quod in primo modo dicendi per se de subiecto enuntiatur positionem et realitatem prae se ferre; – nec tamen ex eo inferre licebit essentiam formaliter in negatione non repugnantiae status possibilitatis positam esse. Dicimus enim essentiam qua talem formaliter 20 praescindere vel a positione actualitatis existentiae vel a negatione non repugnantiae status possibilitatis, quare licet essentia a potentialitate causaram extracta positiva sit materialiter et identice, formaliter tamen est non positiva, id est praescindens a positione actus existentialis.

65 Quando autem instas³ formaliter non claudit positionem, ergo 25 formaliter non est distincta ab statu possibilitatis, dicimus essentiam vi suae rationis quiditativae, secundum quod connexionem praedicatorum enuntiat, nec positivam esse nec negativam privative loquendo vel in sensu privativo, ita ut essentia a suo quiditativo conceptu nec referat compositionem ad existentiam nec privationem illius, – sed esse non negativam aut non 30 positivam praecisive, id est praescindentem a negatione status possibilitatis et positione status existentiae.

1–2 Francisci Suarez] Francisci Soarez

2 ALFONSUS BRICEÑUS, *Controversiae*, contr. 1, a. 3 appendix, ed. Matritii, 1639, 31-62.

¹ Cf. supra n. 7. ² Cf. supra n. 9. ³ Cf. supra n. 10.

Addimus tamen quod si haec ratio quae pro sententia FRANCISCI SUAREZ formatur¹ alicuius esse ponderis, contra ipsum eadem vi retorqueri posset asserentem essentiam et exsistentiam esse duas obiectivas rationes cum fundamento pluralitatis sive distinctionis in re, quia etiam opponi posset rationem illam obiectivam essentiae positivam esse et a mera negatione non repugnantiae status possibilitatis condiscretam, atque adeo transcendentiam actus exsistentialis importare.

Ad secundum², ad causalitatem metaphysicam non exigi quod utraque concausa tam materialis quam formalis existat a se, id est vi suae quiditativae rationis, cum satis superque sit quod in se existat, quare ut essentia substratum esse queat exsistentialis actus sufficit quod habeat actualitatem in se, ab ipso nimirum actu exsistendi sibi realiter indentificato mendicatam, licet a se, id est ex vi sui quiditativi conceptus, nec actualis nec positiva sit; – immo quod sit haec ratio alicuius esset efficaciae, etiam ab oppositae sententiae assertoribus infringi deberet, qui cum sola discretione
20b ratiocina | tae rationis metaphysicam constitutionem astruunt.

[3. – Ad argumenta tertiae positionis]

[21] Ad primam rationem AUREOLI³ damus affirmationem sive positionem rei nihil addere rei actuali, insiciamur tamen essentiam, quod essentia est positionem sive affirmationem prae se ferre, cum ex vi suae quiditatis non positiva sit sicut et non exsistens.

Ad secundam rationem⁴, ens in potentia totaliter destruere divisum, scilicet rationem entis positivi et realis, nec exsistentiam aliquam rationem adventitiam vel additam suae causalitati expertare, ut ab ente in potentia condistinguat; – negamus tamen essentiam, quae realiter exsistentia identificatur, esse ens in potentia obiectiva ex vi suae rationis formalis. Aliud enim est essentiam formaliter non actualem esse, licet identice actualis sit, aliud intra potentialitatem causarum praehaberi, quod est esse ens in potentia.

30 Sed urgebis ex AUREOLO quod sicut quia homo verus, prout opponitur picto, exprimit totum hominem, non praemittit aliquid naturae hominis cui coniungatur per modum additionis aut novae appositionis ad substratum praexsistens, – ita eo praecise quod exsistentia importat quidquid est realitatis et positionis in ente non debet adiungi essentiae tanquam

¹ Cf. supra n. 9.

² Cf. supra n. 11.

³ Cf. supra n. 14.

⁴ Cf. supra n. 15.

formalitas ex natura rei ab essentia discreta, et illi addita per metaphysicam compositionem tanquam materiali et substrato.

71 Respondetur quod tantum obtinet oppositio quod existentia apponi nec addi valeat alicui formalitati quae sit positio, eo quod quidquid est aut concipitur positionis petatur ab existentia tanquam a ratione formali 5 adaequata, non tamen agit quod existentia non supponat formalitatem essentiae, quae a suo quiditativo conceptu non refert positionem, sed meram connexionem praedicatorum ab omni ratione positionis praescindentem; – unde sicut homo verus exprimit adaequatam rationem hominis, ita existentia adaequatum conceptum realitatis, positionis, sive actus entitativi. 10

72 Ad confirmationem AUREOLI quod lapis ex vi suae positionis sive affirmationis, quam formalissime ab actu existendi petit, recedit a nihilo¹, quod sit ut lapis nullam aliam formam positionis aut affirmationis exigat praeter realitatem existentiae ut a nihilo extrahatur; – ex eo tamen non evertitur discretio ex natura rei inter essentiam et existentiam, quia essentia, 15 quo essentia est formaliter, non habet a nihilo rece | dere, sicut nec 21a formaliter positionem imbibere, sed tantum quiditativam connexionem praedicatorum; – positio autem et affirmatio sunt extra essentialem conceptionem rei cum haec praedicatio accidentaria sit ‘homo existit’.

73 Ad aliud argumentum², solum perstringere eos qui conceptum essentiae 20 formaliter positivum pronuntiant quo sit ut formam positionis et affirmationis (quae est ipsa existentia essentialiter et explicite) in essentia imbibitam asserere compellantur. Nos tamen urgere non potest qui conceptum essentiae nec positivum formaliter nec negativum privative autumamus, ita ut essentialiter nec sit privatio positionis nec compositio ad 25 realitatem et positionem, sed negativum praecisive id est a positione et privatione praescindentem.

[Ultima obiectio contra sententiam Briceñi]

74 Sed obiicies haud segniter contra nostram sententiam quod eo essentia [22] ab existentia formaliter seiungitur apud SCOTI asseclas, quo essentia 30 secundum adaequatam rationem quiditativam apprehendi queat sub statu possibilitatis antequam actuali existentia componatur, atqui etiam existentia concipi potest ut possibilis antequam sit exercita sive extracta ab

31 existentia] *corr.* existentiae

¹ Cf. supra n. 16. ² Cf. supra n. 17.

eminentialitate causae, in qua praehabebatur, ad actuale exercitium positionis sive realitatis positivae; – aut igitur asserendum esset existentiam existentiae etiam ab ipsamet existentia ex natura rei secerni, prout existentia importat actuale suae positionis exercitium, aut infirmam
5 prorsus ac inutilem relinqui probationem eam, qua agitur, existentiam ab essentia seiungi ex natura rei, eo vel maxime quo conceptibilitas obiectiva quiditatis rei essentialiter non referat actuale positionis exercitium.

[23] Quae obiectio iure exigit penitioem discussionem conceptus 75
quiditativi formae existentialis, utrum ita imbibat actuale positionis
21b exercitium, ut sub | statu possibilitatis haud concipi valeat.

In qua re PETRUS HURTADO in sua *Metaphysicam*, disp. 8 sect. 2 n. 21 76
et deinceps, censuit existentiam non prae se ferre in sua quiditativa ratione
ultimum positionis exercitium, adeo ut oppositam sententiam non vereatur
in fide catholica absurdam et in philosophia inanem pronuntiare.

[24] Quod suadet primo, quia de fide certum est angelum aliquem esse 77
possibilem qui tamen a Deo effectus non sit, de quo haec instituitur
argumentatio. In angelo possibili (qui nec exstat nec exstabit, de cuius
nimirum non existentia sit decretum liberum Dei) non solum non est non
repugnans essentia, sed etiam existentia et actualitas; – sed haec existentia
20 non refert actuale positionis exercitium extra causas, cum relinquatur intra
eminentiam virtutis executivae Dei; ergo de quiditativa ratione existentiae
non est actuale positionis exercitium.

Praeterea, quia existentia angeli qui numquam creabitur aut repugnat 78
poni in re aut non repugnat. Si repugnat, ergo etiam essentia angeli esset
25 impossibilis, cum essentia nulla ratione ab eminentia causae extrahi queat,
nisi quatenus subit existentialem actum. Si non repugnat talis existentia,
ergo datur quiditativus existentiae conceptus in mero possibilitatis statu,

13 philosophia] Phylosophia 14 Quod...primo] *In fine paragraphi praecedentis*
20 executivae] exequitivae 22 numquam] nunquam

10 PETRUS HURTADO DE MENDOZA, *Disputationes Metaphysicae de ente transnaturali sive abstracto a materia*, disp. 8 sect. 2 §. 21-29, in id. *Disputationes a Summulae ad Metaphysicam*, vol. 3, Valladolid 1615, 1063a-1066b. 14 PETRUS HURTADO DE MENDOZA, *Disputationes Metaphysicae* d. 8 sect. 2 §. 21, ed. Valladolid 1615, 1063b.

cum status possibilitatis nihil aliud sit quam non repugnantia ad essendum cum negatione actualis positionis extra causas.

- 79 Secundo arguitur, quia si actuale exercitium esset de quiditativo [25] conceptu existentialis formae, fieret ut existentia a Deo destrui nequiret, cum id quod per suam essentiam rei congruit, ei essentialiter conveniat, ac 5 proinde immutabile sit etiam cum ordine ad primam causam. Ob nullam enim aliam rationem ab homine animal rationale auferri nequit per divinam potentiam, nisi quia est de quiditate eius; – ergo si actuale existendi exercitium esset de quiditate existentiae, ipsa a Deo anihilarī aut destrui nequiret, quod in fide catholica omnimodam refert absurditatem. 10
- 80 Tertio, quia existentia ab aeterno non est impossibilis; – ergo est [26] possibilis, cum possibile et impossibile contradictoriam referant oppositionem.
- 81 Praeterea, quia Deus ab aeterno potuit creare existentiam Gabrielis; igitur ab aeterno respondet tibi | li virtuti effectrici effectibilitas termini quae 22a est correlativum potentiae agentis aptitudine, sicut effectum esse correfertur ad principium agens in actu secundo; – sed id quo est effectibile est formaliter possibile; igitur etc.
- 82 Adde quod pro eo signo rationis quo decrevit Deus dare existentiam angelo quem creavit et denegare existentiam angelo quem non producere 20 constituit, habuit quiditativam et comprehensivam existentiae conceptionem, ut notius est quam probatione indigeat; at tunc non cognovit existentiam ut actualiter exercitam, quia alias haec forma positivam causalitatem adiret ante creationem; ergo apprehendit illam Deus ut possibilem exerceri. 25
- 83 Sed ut nodum aperiāmus mitto breviter possibile, quia ens in potentia [27] est, duplicem negationem importare: alteram negationem non repugnantiae ad existendum, alteram vero negationem ipsiusmet actus existentialis. Quo sit ut, accedente existentia, tantum pereat secunda negatio quae constituit ens in potentia prout enti in actu oppositum, non vero tollatur prima negatio, 30

1 PETRUS HURTADO DE MENDOZA, *Disputationes Metaphysicae* d. 8 sect. 2 §. 21, ed. Valladolid 1615, 1063b-1064a. 10 PETRUS HURTADO DE MENDOZA, *Disputationes Metaphysicae* d. 8 sect. 2 §. 22, ed. Valladolid 1615, 1064b. 11 PETRUS HURTADO DE MENDOZA, *Disputationes Metaphysicae* d. 8 sect. 2 §. 23, ed. Valladolid 1615, 1064a-b. 17 PETRUS HURTADO DE MENDOZA, *Disputationes Metaphysicae* d. 8 sect. 2 §. 24, ed. Valladolid 1615, 1064b-1065a.

non repugnantiae ad existendum, cum id quod formaliter existit non repugnet ut exsistat, quod evidentissimum est.

Ex dictis sequitur, aut existentiam in actuali exercitio essentialiter 84
positam aut non distingui ab ipsomet conceptu entis possibilis qua possibile
5 est, quod est omnino absurdum, cum ens in actu et in potentia condividant
ens ut duo membra condividantia opposita.

[28] Quod sic aperio et, ni fallor, demonstro, quia essentia vi sui praecisi 85
conceptus, aut refert formalem possibilitatem ad existendum aut non refert.
Si non, ergo essentia prout essentia et ut importat connexionem
10 praedicatorum essentialium non est formaliter possibilis exsistere, quod est
absurdum, cum animal rationale qua tale formaliter referat potentialem
existentiam seu non repugnantiam ad existendum, nullo alio conceptu
mediante inter essentiam possibilem et actuale exercitium existendi.

Si dicas, essentiam qua talem tantum esse fundamentaliter aptam seu 86
15 non repugnantem ut exsistat, formalem vero aptitudinem aut non
repugnantiam ad essendum positive, ab existenciali actu mendicare.

Contra sic: ergo angelus de quo habuit Deus actum liberum denegandi 87
illi existentiam non erit formaliter possibilis, quod est plus quam falsum, ac
22b proinde crea | turae quae numquam erunt non referent possibilitatem
20 formalem, quod est contra omnium theologorum mentem.

Si autem concedas essentiam vi sui quiditativi conceptus possibilem 88
esse, tunc sic intentum obtineo.

Possibilitas essentiae qua talis nihil aliud est quam non repugnantia ad 89
existendum; ergo inter essentiam qua quiditas rei est et actuale exercitium
25 positivae actualitatis est impossibilis alia forma aut quasi forma, etiam per
rationem distincta, quae actus existencialis dicatur. Probo consequentiam: si
quiditativus conceptus existentiae in actuali exercitio positus non esset,
nullus ei effectus formalis aut quasi formalis deferibilis esset praeter non
repugnantiam ad existendum; sed hanc prae se fert essentia prout talis est
30 formaliter, ut iam ostendimus; ergo nihil addi potest essentiae prout essentia
est quaetenus importat non repugnantiam ad existendum, praeter ipsum
actuale positionis sive realitatis positivae exercitium; – ac proinde conceptus
obiectivus existentiae in solo exercitio constitui potest et non in aptitudinali
existentia seu non repugnantia ad existendum.

18 numquam] nunquam

90 Praeterea, quia si existentia per suam essentiam exercita non esset, [29] necessaria esset alia forma a qua contraheretur potentialitas ad existendum, quae contractio esset effectus formalis existentiae, ac proinde abiretur in infinitum. Sicut si unio per suam essentiam non esse composita ipsis extremis unibilibus quae inter se connectit, sed eius formalis effectus in 5 componibilitate extremorum consisteret, necessario assignanda esset alia forma aut ratio obiectiva nexus quae per suam essentiam ipsis extremis componatur, ni velimus in infinitum abire; – ergo, ni sistatur in conceptu eo cuius quiditas sit actualis contractio possibilitatis essentiae seu actuale exercitium positionis eius extra causas, procederetur in infinitum. 10

91 Quare mihi por certo est PETRUM HURTADO allucinatum fuisse, dum sub nomine existentiae aptitudinalis seu non exercitae non existentiam, ut contendit, sed essentiam potius nobis obtrudit; – unde cum opponit quod existentia ante productionem non est producta (quod damus ingenue), ergo est possibilis. Negatur suppositio, variat enim hypothesim dum sub fuco 15 huius vocis ‘existentiae’ iam non existentiam sed essentiam nominat, | 23a quia id quod est ens in potentia seu possibile ut existat non est existentia, sed essentia, cum existentia solum referat possibilitatem connotative ut connotatum possibilitatis essentiae, non vero formaliter, eo quod ens possibile nulla alia ratione aperiri queat, nisi per ordinem ad actualem 20 existentiam, – id enim est ens possibile, cui non repugnat actu existere. Cum autem connotatum non sit formaliter ipsemet conceptus connotans, sit ut existentia non valeat ad possibilis entis classim deferri.

92 Sed de hoc addi luculentam exarationem MAYRONII auctoritate et acumine firmatam infra, in appendice ultima metaphysica ad Controversia 25 12, *De ideis*, a numero marginali 75 usque ad 82, ubi praecipue occurrunt versanda illa pronuntiata transcripta sub numero 81: «Existentia non deducitur de non esse ad esse, sed existentia est illud esse ad quod ipsa essentia producibilis per productionem deducitur de non esse ad esse; impossibile enim videtur quod esse transeat de non existentia ad 30 existentiam, sed sola essentia est illa quae sic deducitur»; et postea subiicit: «Ad secundum dico quod omne productum prius sit producibile, intelligendo de illo, quod producitur vel deducitur ad esse; – sed esse isto modo intelligendo nec producitur nec ad esse deducitur, sed quia essentia ad

14 hypothesim] hipotesim 23 Mayronii auctoritate] Maironii autoritate 34 Mayronio] Maironio

23 Cf. ALFONSUS BRICEÑUS, *Controversiae*, contr. 12 a. 2 appendix, ed. Matritii 1639, 318.

ipsum deducitur». Plura alia valde subtilia inibi ex MAYRONIO expendimus, quae HURTADI molitiones funditus prosternunt. Ex his ad argumenta.

[30] Ad primum¹, concedimus non solum essentiam possibilem referre 93
negationem non repugnantiae ad existendum, sed etiam ad positivum
5 existientiae consequi negationem non repugnantiae actus existentialis; –
quod enim existit non repugnat ut existat, ut per se notum est, illa vero
non repugnantia ad existendum quam prae se fert existientia non est per
modum entis in potentia, sed per modum entis in actu.

Quando vero instas existientia ante productionem non est exercita, 94
10 igitur actuale exercitium non est de conceptu eius², negatur consequentia,
quia quando astruimus actuale positionis exercitium esse de ultimo et
formalissimo conceptu actus existentialis, non intendimus formam adire
tale exercitium antequam extrahatur ab eminentia causae, sed supposita
23b productione eius. Communis enim metaphysicorum sententia constituit, om |
15 nes formas modales per suas essentias propriis substratis componi, ita ut
actualem modificationis exercitium constituat modum in sua ratione ultima et
formali, prout condistinguitur a forma entitativa in tota abstractione sua; –
nec tamen inde inferre licebit modum ante suam productionem esse actu
compositum subiecto modificabili, eo quod actualis modificatio substrati
20 subintret quiditativam modalis formae constitutionem, quae instantia
fundamentum oppositum prorsus convellit.

[31] Ad instantiam³ fatemur ingenue existientiam ante productionem non 95
repugnare ut existat, inficiamur tamen ex eo inferri existientiam formaliter
esse ens possibile seu ens in potentia, licet sit connotatum possibilitatis
25 essentiae, quia non repugnantia ad existendum, quae consequitur ad
conceptum existientiae, non est per modum actus primi seu potentiae
contrahibilis, sed per modum actus secundi et formae contrahentis. Quo sit
ut existientia ante productionem non sit ens essentialiter possibile, cum
potentialitas entis non sit quaelibet non repugnantia ad essendum, sed quae
30 est per modum entis in potentia contrahibilis ab actu entitativo et
existentiali, non vero per modum ultimi actus positivi contrahentis
potentialitatem essentiae ad positionem.

[32] Secunda argumentatio⁴ minus valet. Si enim aliquid ageret etiam 96
obtineret actualem modificationem non spectare ad constitutionem
35 quiditativam modi, quod ut falsum a peritiori metaphysicorum coetu

¹ Cf. supra n. 77. ² Cf. ibid. ³ Cf. supra n. 78. ⁴ Cf. supra n. 79.

exploditur. Quare solum evincit non posse destrui actuale exercitium existendi superstitie existentia, sicut nec actualem modificationem subiecti modo non pereunte, quod non est essentiam a re ipsa auferri seu separari, sed positivam essentiam re pereunte perire; destructo enim homine quidquid positivum est animalis rationalis etiam destruitur, sola relicta praedictorum 5 essentialium connexione quae per negationem non repugnantiae ad essendum exprimitur.

97 Ad tertium¹, existentiam ab aeterno impossibilem non esse, negamus [33] tamen esse possibilem, nec enim possibile et impossibile termini contradictori sunt qui totam latitudinem entis ambient, cum ens actuale quo 10 tale formaliter nec sit possibile nec impossibile, sed non possibile. |

98 Ad instantiam quod Deus ab aeterno habuit potentiam productricem 24a existentiae, ergo correspondet ex parte existentia effectibilitas², concedimus respondere effectibilitatem per modum actus secundi. – Si autem urgeas nos in terminis implicare, cum effectibilitas non sonet actum, 15 sed potentiam, respondeo: quod sonat potentiam ex parte principii producentis et ex parte obiecti non repugnantiam ad essendum, quae non repugnantia, cum non sit per modum entis in potentia, sed per modum actus et ultimae formae positionis, ideo non refert ens formaliter possibile, sed ultimum terminum contrahentem possibilitatem essentiae. Adde, quod ex 20 vicinitate essentiae et existentiae accedit quod potentialitas essentiae ipsi existentiae aliquas quasi indeterminantionis tenebras offundat, dum non discernitur inter id quod potentiale est ut actu existat, et id quod a sua quiditativa ratione habet ut contrahat potentialitatem ad essendum.

99 Ad ultimam instantiam³, concedimus Deum callere omnimode [34] quiditatem existentiae sive cum eam angelo futuro decernit, aut eam non futuro angelo libere denegat, – pro tunc vero Deum apprehendere se actuale exercitium positionis negare vel elargiri, unde efficacior pro nobis ratio producitur meo videri evidens, quia quando Deus per liberum actum denegat angelo possibili futuritionem, tunc non aufert potentiam ad existendum, quia alias eum a possibilium classi abigeret, quod est absurdum; denegat ergo actuale existendi exercitium, ac proinde nihil aliud est existentia quam actualis contractio indeterminantionis essentiae.

¹ Cf. supra n. 80. ² Cf. supra n. 81. ³ Cf. supra n. 82.